

Drolo 22/11/74

FRIC France
Sp. Duplje 81.
64203 Duplje
Slovenija, Jugoslavija

Duplje, dne 2. jul. 1974.

Carissime!

Zelo sem bil vesel Tvojega obširnega pisma, ki sem ga prejel v začetku junija. Lepo se Ti zahvaljujem! Častitam Ti, da si dokončal veliko delo Skubičeve Zgodovine. Lahko si predstavljam, koliko dela je dalo, kako Ti je jemalo ves prosti čas mesece in leta. Imaš pa lahko res prijetno zavest, da si storil ogromno dobro delo, ko si uredil in dopolnil v končno obliko dolgotrajno delo našega zgodovinarja. Čez mero si se oddolžil prijateljstvu in hvaležnosti do pokojnika in ožji naši domovini - pa tudi celī Sloveniji - poklonil žlahten sad dolgoletnega in napornega dela Tvojega in pokojnega dekana Skubica. Žrtvoval si tudi velik del svojega zdravja, ki bi ga sedaj, ko se bliža večerna zarja Tvojega preskušenej polnega življenja, še posebno potreboval. Poznam tako natančno drobno delo, kako jemlje čas in moči. Sem veliko presedel pri knjigah ponoči in podnevi in vem, kako beže ure! Pa še stiska za stisko, če manjkajo potrebne knjige za Tvoje delo Kronika, Zbirke virov ali viri sami itd itd... Če bi ne bilo vojske in bi dr. Trdan ne mogel opraviti dela s Skubičovo zgodovino, bi se bil pogumno lotil tega dela. Imel sem veselje z zgodovino in zemljepisom že v gimnaziji, bila sta mi najljubša predmeta. V bogoslovju smo imeli dovolj obširna predavanja cerkvene zgodovine. Ko sem pozneje študiral klasiko, sem imel za B skupino staro zgodovino in arheologijo, za C skupino pa narodno zgodovino in primerjalno jezikoslovje. Tako je bilo vse to obenem z latinščino, ki sem jo imel v A skupini, dobra odskočna deska za delo pri lokalni zgodovini, ki ga lajša še "lokalna" ljubezen. Pa je vojna s svojimi vojnimi in povojnimi stiskami vse to preprečila. Kje so tisti časi, ko bi imel zlasti v počitnicah idealno možnost za brskanje po virih v arhivih - saj bi jih bilo treba obiskati celo vrsto od oglejskega, čedadškega, videmskega, goriškega, ljubljanskih in vsaj nekaj dunajskih, da ožje domače, n. pr. grajske, sodnijske itd. kar preidem. Seveda to bi bilo treba, če bi šlo za strogo znanstveno obravnavo - poljudna ne bi zahtevala vsega tega v vsem obsegu. Pa ne kaže se spuščati v številne "bi"...

Nekaj pripomb in dopolnil bom napisal kot odgovor na Tvoje pismo in željo, da naj Ti sporočim svoje mnenje. Držal se bom kar zapovrstja v pismu. Kolikorkoli mi je znano, še nihče ne piše ribniške zgodovine. S p. Grebencem nisem prišel nič skupaj. Tudi ne vem, da bi kaj na tem delal. Je pa uporabila Skubičev rokopis v mojem pretičku dr. Zmaga Kumer, ko je pisala obširno delo o ribniških pesmih, kar Ti je gotovo znano. Karolu sem ga poslal. Verjetno Ti ga je Tone poslal. Tam ima v začetku dovolj obširan prikaz ribniške zgodovine. Zelela je še kakšen dekanov zapis o ribniških narodnih pesmih, pa ga ni. Najbrž ga tudi ni bilo. Kumarjeva je zelo marljiva zbirateljica zlasti narodnih pesmi. Tudi veliko piše, samo jaz ne morem vsega spremljati, ker imam drugo področje itd. Morda jo poznaš, saj je hči Bartolove starejše učiteljice, ki se je poročila, mislim, da z davkarjem Kumarjem. Hiša je zraven Slemenčeve. Morda Te zanima, da je Slemenčeva Angela umrla lani stara 92 let..

Dal sem na vpogled Skubičovo zgodovino tudi prof. Etbinu Bojcu - mojemu sosolcu in v prvem gimn. razredu v St. Vidu, v drugi razred je šel v "očevju, kar se je preselila družina - ko je iskal podatke za šolstvo. Prebrati sem dal tudi kakšnemu bogoslovcu iz ribniške župnije. Drugim jaz nisem posodil.

Sporočil sem Ti že pred leti, da sem tipkal Skubičovo delo v petih izvodih. Ker je bilo malo časa na razpolago, sem od prve skupine pretipkal kaki 3/5 do 2/3 sam, ostalo pa dve drugi osebi. Drugi del Ribn. podružnice / in tretji del R. svetna zgod. / pa sem pretipkal sam. Torej v celoti tako rečem, da je šle skozi moj stari stroj vsaj 3/4 Skubičeve zgodovine. Ker sem imel v Trnovem veliko dela, pa malo časa, nisem pretipka ne svojega ne onih drugih niti utegnil prebrati. Zato je možno in kar gotovo, da je kakšna napaka nastala pri teh pretipkih. Kot veš, je bilo že več poglavij v drugem, ne

v Skubičevem originalnem tipku. Kdaj in kje je to nastalo, ne vem. Morda Ti je ali bi vsaj mogel kaj povedati g. Skulj. Vendar pa sta dva glavna dela: Ribniška cerkvena in svetna zgodovina, gotovo v Skubičevem tipku. Kratko poglavje o ribn. podružnicah sem pa natipkal iz Skubičevega rokopisa. Tako je to najbolj originalno.

Od teh pet pretipkov sem poslal po Jamezu enega Tebi, tri sem dal dekanu v Ribnici z željo, da ostane eden poleg originala v župniškem arhivu, enega pošlje na škofijski ordinariat v škofijski arhiv, tretjega pa lahko ohrani zase, ker mi je dal za pretipk vsa poglavja, ki jih je imel v arhivu in tudi poizvedoval in našel še zadnji veliki del: Zgodovino svetnega ribniškega gospostva. Zato je ta del prišel do Tebe precej za prvima dvema. Peti izvod pretipka pa sem ohranil zase. Tega sem posojal toliko, kot sem že zapisal. G. dekan Dobrovoljc-tudi ta bo zapisan med odličnejše ribniške dekane, saj je obnovil do konca ribniško cerkev, sezidal novo župnišče in še marsikaj-je dal tisti izvod na škofijo. Mislil, da mi je Miklavčič to omenil. En izvod -ali svojega ali župniškega, res nisem vprašal- pa je dal Ribniškemu muzeju, ki so ga pred leti organizirali v ohranjenem delu gradu. Koliko je tam na razpolago raznim osebam, ne vem.

Meni je bilo veliko na tem, da se Skubičevo delo čimbolj nepoškodovano ohrani. Zato nisem upal poslati čez morje originala, zlasti se, dokler je bil unicum. Saj je že prebridka izguba Kronike, slik, ki jih je dekan Skubic baje veliko imel, in onih delov originala, ki sem jih dobil že v pretipku, pa verjetno še kaj drugega, kar niti v pretipku ni ohranjeno. N. pr. Poglavje o Holzapflu. Kar je bilo tiskanega, mislim, da je ohranjeno po raznih knjižnicah ali arhivih...

Glede Kronike sem vprašal dek. Demšarja, ki je rekel, da je med vojno še bila v arhivu župnišča. Torej je morala izginiti po vojni. Najbrž takrat, ko je bilo prostorje župnega urada več mesecev zaprto, njegov upravitelj Erzar pa tudi dolgo zaprt. Dostop do knjig ali spisov v ž. uradu pa so pred petindvajsetimi leti v tistih dolгих mesecih imeli samo oni, ki so urad in upravitelja zaprli. Kako se je tedaj godilo Skubičevemu delu, ne vem. Kaj je bilo ostalo, ko je ključ dobil zopet duhovnik, bi morda vedel kaj povedati dr. Rupnik, ki je bil v tistih časih kaplan. Sedaj je že več kot 20 let v Salzburgu. -Upam, da tako zabitega človeka niso poslali zapirati ali pregledovat ali odnašat kaj iz arhiva, da bi uničil tako dragoceno, nepogrešljivo, več stoletij nadaljevano rokopisno delo. Ribniški zgodovini bi napravil nepopravljivo herostratično škodo! Upam, da ta knjiga še kje skrita tiči. Vendar pa moramo vedeti, da je še v tistih letih bilo izgubljenih precej življenj, ki jih je tudi silno škoda. -Kako je s slikami, ne vem. Mislim, da so šle še pred kroniko, ne ven kam. Prav je, da bo v knjigi čim več slik. Če ni starih, naj bodo novejši in nove. Vsaj slike vseh krajev, cerkva, njihove zunanosti, spremebe, umetnine-to seveda po možnosti iz vse nekdanje "Ribniške pokrajine". Slike važnejših oseb, dogodkov, običajev, noš, pokrajinskih razgledov, zanimivosti itd. Morda Ti je znano, koliko je župnik Kragelj spravil v svojo Zg. Tržiča. Seveda je imel vse druge možnosti kot jih imaš Ti!

Škoda, da nimaš rokopisa v več izvodih. Dva sam rabiš. Eden bi šel v tiskarno, drugega nujno rabiš sam ali oni, ki bi Ti pomagal pri korekturi. Glede možnosti tiska menim, da bi ga moral opraviti v Ameriki, po mojem mnenju v Tvoji bližini. Vem, da je korektura silna težava. Morda bi Ti pomagal p. Ciril. Da bi tukaj tiskali ali celo založili, ni skoraj misliti. Tiska v tujini se zelo brahijo, celo knjig ni dovoljeno uvažati brez dovoljenja. Če bi imeli založnika, bi morda Mohorjeva v Celovcu natisnila. Res je težko za denar povsod. Morda bi v Sev. A. kdo le našel vsaj večji del sredstev. Verjetno si že govoril z pismeno/ z Žanom. Morda bi kašen ribniški duhovnik mogel kaj storiti, saj jih nekaj v Ameriki. Da bi nekaj tukajšnjih rojakov gotovo kupilo to zgodovino, če bi mogla priti preko meja, sem prepričan. Težko pa je reči, koliko. Vsebinska je že malo odmaknjena, mladi rod pa najraje vidi bolj sebe.

Morda bo prav, da omenim verjetnega sodelovanja pri izdaji ali morda nadaljevanju ribniške zgodovine. Jelovčenov najstarejši sin Janez Andoljšek mi je ob zadnjem obisku omenil, da bi se zanimal za to zgodovino. Bil je nazadnje knjižničar, prej pa profesor v Novem mestu, potem v Ljubljani, kjer sedaj uživa pokoj, a bi rad še kaj večjega delal. Iz svoje stroke je

napisal že precej raznih razprav in, mislim, da tudi knjigo. Vendar nisem kaj več govoril o njegovih delih. Sedaj bo imel precej časa, pa me je pred pol letom vprašal po Skubičevi zgodovini. Povedal sem mu, da je en izvod v ribniškem muzeju. Ga bom natančneje poprašal in mu povedal o Tvojem delu.

V juliju -za god pokojne sestre Ane-grem maševat domov, pa sem skušal malo več porazgovoriti z različnimi osebami.

V Predgovoru -prosim-vstavi ali spremeni naslednje, da bo začetno bolj določno, točno:

Za stavkom "gospodinje Marije." bi namesto zapisanega "Ker zanjo niso imela pomena, jih je prepustila njegovim prijateljem....v r. župnišču" napisal stavek, ki so bolj blizu resnice. Najprej jih je dala na uporabo župniku K. Skulju, da je posamezna poglavja objavil v Koč. Sl. Da ne bi delo ostalo samo v posameznih poglavjih, raztresenih v časopisu, je dr. Trdan nagovoril prof. Frica, naj posreduje pri dedinji, da bi prepustila rokopis dr. Trdanu, ki ga bo čimprej uredil in izdal v tisku. Dedinja je v to z veseljem privolila, pooblastila prof. Frica, da dvigne pri ž. Skulju rokopis in ga izroči dr. Trdanu. Izjavila je, da bo pomagala kriti stroške tiska, ker želi, da bratovo delo pride v javnost. Prof. Fric je šel v Dolenjo vas k ž. Skulju po rokopis, toda Skulj je rekel, da ima rokopis v očevju v uredništvu. V kratkem je res poslal ~~rok~~ delo dr. Trdanu. Ta se je z vnemo lotil ~~delu~~ ^{delu}. Začel je s poglavjem Nova Stifta, ker je bilo najbolj pripravljeno in ~~MMMMMMMMMMMMMMMM~~ ga kot prvi del uporabil pri knjižici Nova Stifta//sedaj se ne spomnim točno naslova, Ti ga najbrž veš//, kjer je dodal novejšo zgodovino te božje poti in kot drugi del še molitvenik. Kot avtorja sta zapisana obe imeni: Dekan Anton Skubic in dr. Franc Trdan. Zaradi bližajoče se vojne je dr. Trdan še pred njenim izbruhom v Jugoslaviji poslal po nečaku Skubičevo delo v ribniško župnišče.

Med vojno /1941-1945/ in prva povojna leta je ležalo Skubičevo delo v župnijskem arhivu, saj na tisk ni bilo mogoče misliti. Kakšne okrnitve je doživelo zlasti okrog l. 1950., je težko ugotoviti. Ko sem se l. 1958. obrnil /..govorim v Tvojem imenu../ na prof. Frica z željo, ~~najbi morda~~ posredoval, da se delo pošlje meni v Ameriko, kjer bi ga skušali tiskati, je v zavesti, da ga je dedinja Marija Skubic pred vojno pooblastila, naj skrbi za tisk bratovega dela, to res napravil. Dobil je dekana Alojzija Dobrovoljca, ki je bil tedaj v največjem delu pri obnovi cerkve, saj so v tistih letih zgradili prelepe vrhove zvonikov po Plečnikovih načrtih, v naslednjih letih še ostalo cerkveno zunanost in notranost, pred par leti pa novo župnišče; deloma originalne, deloma pa že pretipkane /morda že spremenjena ?/ tipke, ki so bili v župnijskem arhivu. Tistega že osiromašenega, vendar tako dragocenega dela ni upal zaupati tvegani vožnji, čeprav v zanesljivih rokah Janeza Hladnika, ki je v tistih tednih obiskal domovino, zato je ves tekst pretipkal, večji del sam, manjši del pa so pretipkali drugi. Ker je bil čas za pretipk kratek, Fric pa kot župnik v Trnovem v Ljubljani zelo zaposlen, ni utegnil preveriti pretipka, ali je točen. Opis podružnic je dekan Dobrovoljc dobil v Skubičevem originalnem rokopisu. Prof. Fric ga je točno pretipkal in poslal za prvim delom. Tretji del o svetni zgodovini, Cerkveni državi ogl. p. in o rib. gr. pa je dekan Dobrovoljc dobil menda od grajskih sorodnikov ~~MMMMMM~~ par let kasneje in ga izročil Fricu, ki ga je zopet pretipkal. Ves pretipk je izvršen v petih izvodih: en izvod je v mojih rokah, tri izvode je prof. Fric izročil dekanu Dobrovoljcu, da enega priloži originalu v arhiv, drugega pošlje v škofijski arhiv, tretjega pa obdrži za sebe. Enega od teh treh izvodov je dal dekan v novi Ribniški muzej. Zadnji/peti/ izvod si je prof. Fric pridržal. Tako je vsaj nekoliko poskrbel, da se dragoceno Skubičevo delo ne bo moglo izgubljati. Pa tudi zgodovinarjem je na uporabo. Od vseh uporabnikov se seveda pričakuje, da pri uporabi njegovega dela tudi pošteno pажavajajo Skubičevo ime.

Naslovi so bili že v originalu oziroma ~~M~~ že pred poglavji, ki so že bila pretipkana. Ali je pri teh poglavjih pretipkovalc pretipkal Skubičev naslov, ali ga sam postavil, ni gotovo. Prof. Fric je opravil pretipk točno po predlogih, ~~le~~ pretipka kot že rečeno, ni utegnil prekontrolirati. ⁷⁸ bi naj bila sprememba Tvojega teksta do besed.. "raznim Skubičevim prijateljem." V naslednjem odstavku izpusti "ali pa morebiti p. Fr."

Glede naslova delu si bil res lahko v težavah. Jaz seveda nisem pri pretipkavanju nič spreminjal. Ker ga Skubic še ni dal, ga lahko seveda Ti daš. Moram reči, da mi dani naslov "Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine" v polnem ne zadovolji. Ni v naslovu vidne r. župnije, v R. pokrajini pa kraji, ki so postali samostojna župnija /Dobropolje, Fara, Kočevje.../ od ustanovitve župnije niso več dosti obravnavani, kolikor se spomnim. Meni bi bolj odgovarjal naslov "Zgodovina starodavne ribniške župnije²", dasi tudi ne zajame dovolj tvarine; dekanija pa precej ni v podrobnosti obdelana. Napravi po svoji uvidevnosti, saj stvarino najbolje poznaš.. Take župnije, kot je Ribnica, imenujemo tudi pražupnija, ker je med najstarejšimi župnijami pri nas, iz katerih so nastale druge župnije v raznih časih. Ribnica je za to rast župnij zelo lep primer, saj so iz nje nastale župnije vse naokrog nje. Zato bi bil lahko naslov "Zgodovina pražupnije Ribnica". V tem naslovu pa bi bila vključena tudi "Ribniška pokrajina", veliko bolj kot v naslovu "Zgodovina starodavne župnije Ribnica", kot bi zgornji naslov tudi lahko formulirali. -Vidiš, kar ne morem se odtrgati od naslova. Res je pomemben, a vsak izmed naštetih je premalo izrazit. Če bi naslovil "Zgodovina Ribnice", je pa preozek. Tudi zadnjih dobrih 30 let ne obdeluje. -Glej, včeraj zvečer sem ob razmišljanju nehal, danes naj po večkratni prekinitvi, ko pridejo ljudje, naj končam s predlogom, da naj bo naslov "Zgodovina pražupnije Ribnica". Nisi pa nič vezan, naslovi po svoji preudarnosti.....

Na 4. strani v sredi pri mojem imenu omeji izraze "gre največja zahvala" v preproščajši izraz, če ga že hočeš "gre velika zahvala". Naslednji stavek: "Brez njegovega....zbrano", pa kar črtaj, saj je težko reči, kako bi bilo s tem delom. Res je; da imaš pri vsej zavzetosti za njegovo delo prav Ti največjo zaslugo. pohvalo in kajpada daleč največje delo. To Ti bo moral vsak poznavalec Skubičevega dela priznati. Jaz pa sem zelo vesel, ker mi je dedinja pred vojno zaupala nekako skrb za tiskanje. Zato sem lažje stopil k dekanu Dobrovoljcu s Tvojo željo inzopet ob zaupanju dobil od njega tekst, kakor hitro ga je mogel dobiti. Vesel sem bil, da se je pretipk srečno dokončal in da si dobil en-ega izmed petih pretipkov. Tako sem vsaj varoval dobljene dele pred nadaljnjim izginjanjem.

Zelo prav je, da dodaš Skubičevemu delu tudi njegov življenjepis. Vesel bom, če mi prepis pošlješ, ako jih imaš več. Če bi morda potreboval kake podatke o njegovih prvih službah/milim, da so bile: kaplan v Ribnici, za kratek čas župnik v Rovtuh, potem na Jesenicah/ ali kake druge podatke, ki bi jih tu dobil, tam pa jih ne moreš, Ti bom rad ustregel.

Ce Ti zdravje dopušča, delo gotovo dokončaj. Veliko večja je možnost za tisk, če je delo popolnoma pripravljeno, kakor če bi bilo treba še kaj dopolnjevati ali popravljati. Imeško kazalo je seveda velika korist, vendar pa da tudi veliko dela, pa tudi poveča stroške tiska in obseg knjige. Če bi Ti morda kdo pomagal, ga zanesljivo pripravil, bi ga kazalo vstaviti na koncu, a bodo poleg neprijetnega dela krepko narasli stroški tiska. Pri roki imam Iv. Vrhovnikovo, Trnovska župnija v Ljubljani, ki ima zadaj Kazalo imen, ki obsega 5 strani. Nato še Domača imena starih hiš, ki jih je za 2 strani, in Seznam slik malo manj kot 2 strani. Viktorja Kragla Zgodovinski drobci župnije Tržič /1936/ ima na koncu: Viri 2 strani, potem Seznam slik 4 in še tretjino strani drobnega tiska. Osebno kazalo pa ima 7 strani s podnaslovi: Duhovniki-BOGOSLOVCI-BRATJE/REDOVNIKI-REDOVNICE-UČITELJSTVO-ZDRAVNIKI-LEKARNARJI-JURISTI-MINISTRSKI URADNIKI-FINANČNI URADNIKI-TEHNIKI-POSTA-ZELEZNICA-VOJNA IN MORNARICA-PRIVATNI URADNIKI-OBRTNIKI- Zadnjo stran je: BIVALIŠČA TRŽIŠKIH ZUPLJANOV. Sledi ena stran STVARNO KAZALO. nato stran POPRAVKI IN DOSTAVKI. Res zadnji dve strani /459 in 460/ pa ima splošno kazalo: Vsebinsko. -Trnovska zg. ima VSEBINA bplj razčlenjeno na zadnjih treh /445-447/ straneh, dodan pa je še preprost zemljevid na dveh straneh TRNOVSKA ŽUPNIJA V LJUBLJANIŽ.

To sem kot dva primera, ki sta mi pri roki, navedel.

Se enkrat spomnim p. Cirila Petelina, če bi bil pripravljen prevzeti to zamudno kazalo.

Ako ni upanja, da bi Tvoje delo v par letih izšlo, sem pripravljen še Tvojo ureditev pretipkati na oni stari stroj, ki mi že odpoveduje, a bi to pretipk, če ga dam popraviti, še prenesel. Samo če mi bo zdravje zlasti oči in noge, dopustilo, da dokončam ta pretipk. Imam tuji jaz že 67 končanih, pa vrsto "starostnih bolezenskih napovedi", da vzemem podobo iz našega vsakdanjega življenja. Ni pa starostne pokojnine, to lahko upam šele čez 14 let, v slučaju, da mi priznajo vojna leta v pokojninsko dobo, pa čez 9 let. Ker moram poleg starostne zvarovalnine plačevati še bolniško zavarovanje, mi pride na leto za to plačevanja čez 6.000-novih dinarjev. Pa tudi krepek davek mi nalagajo, meni, mladcu, ki bom šele čez 14 let "upokojenec". Fara pa je majhna. Državna oblast je lani po zakonu ukazala, da se moramo še ostali duhovniki zavarovati. Treba pa je biti vsaj 15 let zavarovan, preden dobiš "pokojnino". Mislim, da me bo Bog še dosti prej "upokojil", Napravi tudi to po svoji uvidevnosti.

Vesel bom, če mi pošleš tudi seznam slik. Morda se bo dalo še kaj primernega najti.

Končam, da oddam še na pošto. Ne vem, če me kdo od doma v teh dneh obišče, tja dol pa danes tudi ne grem, ker čakam obrtnika za zamudna in draga dela ogrevanja v cerkvi in župnišču.

Se enkrat Ti častitam na dovršenem delu. Velik spomenik Ti bo. Kar bom mogel, bom rad pomagal, da pride v tisk. Zato Ti bom morda še večkrat pisal, pa se tudi Tebi priporočam za sporočila o delu in Tvojem zdravju. Brat Karel je nekaj molčeč. Ima razne težave, saj poleg službenih zadev, ki niso rožnate, tudi njemu prihajajo leta.

Prav, lepo pozdravljam Tvojo družino in Tebe, pa tudi vse rojake, ki pridejo k Tebi in me poznajo.

Bog z Vami!

Frei Franz
Jepnik

P.S. Lapsus oposti, ker nisem prinesel na pošto, ne da bi ga ponovno prebral. Tuisen kopijo.